

מהתיקנות הדרך היומית

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדר' היומית של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של מרן הסבא קדישא מלכוני' הרה"ק רבי מרדכי זצוק"ל בן הרה"ק רבי נח מלכוני' זצוק"ל, נלב"ע יום ו' ערב שב"ק י"ג שבט תק"ע

הרה"ק רבי מרדכי מלכוני' זצוק"ל היה תמיד מדבר ומחזק את אנשי שלומו בענייני אמונה. הוא היה אומר: "אני לא ירדתי לעולם על מנת לחלק לחם ל'עולם', אלא כדי להחדיר אמונה בעולם. כשבא אלי איש יהודי שזקוק לישועה, אני אומר לו להישאר אצלי לשבת, ומחדיר בו אמונה כל כך חזקה עד שהוא עצמו פועל ישועה בכח אמונתו".

תלמידו מרן הרבי הקדוש מקוברין ז"ע סיפר, שהוא בעצמו ראה כשהביאו פעם אל מרן הסבא קדישא מלכוני' יהודי שנפל עליו עץ גדול, ורגלו התרסקה לגמרי, וכשיצא מחדרו של מרן הלך רגיל בשתי רגליו. וכשהרבי מקוברין סיפר זאת ציין, כי הרבה יותר מהנס עצמו - היה מפליא שלא נעשה מזה שום רעש ולא דיברו מזה כלל, כי אצל אנשי שלומו היה זה דבר פשוט שאינו מעורר פליאה...

סיפר נכדו הגאון הצדיק רבי שלום מקוידינוב זצוק"ל, שפעם נפטר אחד ממקורביו של הרבי מלכוני' זצוק"ל, וכשהגיע לבית דין של מעלה ורצו לדון אותו, אמר להם, כל ימי לא עשיתי שום דבר בלא הסכמת הרבי שלי מלכוני', וגם עכשיו אני רוצה שהרבי שלי ידון אותי. דנו בדבר ולבסוף הוחלט כי הצדק אתו, והרשו לו ללכת לרבו שידון אותו. כשבא החסיד לרבי הקדוש, נענה הרבי ואמר: "גיהנום לא מגיע לו, שהרי הוא היה עני, ובמסכת יבמות (דף ק"ב ע"ב) דרשו על הפסוק 'חלץ עני בעניו' - "בשכר עניו יחלצו מדינה של גיהנום", ומקום כל שהוא הרי חייבים לתת לו..."

כ"ק מרן אדמו"ר בעל הדברי אמונה מתולדות-אהרן זצוק"ל היה מרבה לבקר אצל הגה"צ רבי מתתיהו לוריא זצ"ל [בעל מחבר ספר 'שערי לימוד'] בירושלים עיה"ק, וקיבל ממנו הרבה אימרות צדיקים. בין הדברים הוא שמע ממנו, שפעם אמר הרבי הקדוש מלכוני': "דאס מוח נעמט נישט, די הארץ טראגט נישט, ווי אזוי קען א יוד פארגעסן איין רגע פון בורא כל עולמים" (-המוח והלב אינם מסוגלים להבין, איך יתכן שיהודי ישכח רגע אחד מהבורא כל עולמים). ומיד ציוה הרבי הדברי אמונה למלווה שלו לחזור על אימרה זו מאה ואחד פעמים כדי שלא ישכח...

הדרשה הנלהבת של מרן הרב מפוניבז' על החסדים המדומים

על שולחנו ומהנה מנכסיו לאחרים, אז ורק אז חזי ליה, ראוי לו לאכול ולשבוע מטובו ועושרו אשר הקב"ה בירך אותו. ומכלל הן אתה שומע לאוו...

כמה חשוב לתת יחס אישי לאורח שאתה מזמין הביתה! מספרים שמאור הדור מרן החפץ חיים זצוק"ל כשהיו לו אורחים הוא לא אמר "שלום עליכם" לבילי שבת, באמרו: "המלאכים יכולים לחכות, האורחים אינם יכולים לחכות..."

הפסוק במשלי אומר "צדיק אוכל לשוֹבַע נפשו ובטן רשעים תחסר", אמר על זה הרב הקדוש הרבי ברוך ממעז'בוז' זצוק"ל, לכאורה מה המעלה הגדולה שהצדיק אוכל לשוֹבַע נפשו? אלא הפסוק מדבר באדם שיש לו אורח. הצדיק אוכל לשוֹבַע נפשו, כלומר אפילו שהוא כבר שבע, הוא מתיישב לאכול שנית כדי לתת הרגשה טובה לאורח, שלא יתבייש מלאכול וישאר רעב. אבל הרשע "בטן רשעים תחסר", אפילו שהוא רעב הוא אינו רוצה לאכול, כדי שהאורח גם לא יאכל.

ולפי זה יש לפרש את לשון הגמרא הנ"ל "הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה", שהואיל שנקלעים אליו אורחים, חזי ליה להמארח עצמו לחזור ולאכול, כדי שהאורחים לא יתביישו...

בענין זה יש וורט של הרבי הקדוש פלא הדורות מרן רבי מרדכי מנדבורנה זצוק"ל (נדפס בספרו מאמר מרדכי פר' לך לך). הקב"ה אמר לאברהם אבינו (בראשית ט"ז א') "אנכי מגן לך". בידיד "מגן" זה הקיבה. אברהם אבינו היה מקפיד לתת הרגשה טובה לאורחים והיה אוכל עמם תמיד. נו, אדם אוכל ואוכל ואוכל, כמה הוא יכול לאכול? הרי כואבת לו הבטן... אמר לו רבונו של עולם: אנכי 'מגן' לך, אני אדאג לך לקיבה, לנושא של כאבי בטן, אתה תמשיך לאכול עם האורחים...

(מתוך הפתיחה לשיעור, דף מ"ו)

ראש השנה לאילן

הבני יששכר (חודש שבט, מאמר ב) עמד על לשון המשנה "ראש השנה לאילן", למה אמרו חז"ל לשון יחיד 'לאילן' ולא 'לאילנות'.

והוא מתרץ שהמשנה רומזת בזאת למה "שקבלנו מרבתינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר, שיזמין השי"ת בעת המצטרך למצוה, כי הנה זה היום אשר עולה השרץ באילנות (עיי' רש"י ר"ה י"ד ע"ב ד"ה הואיל), והוא כפי הזכות של כל אחד מישראל, הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה שיזמן לו השי"ת לעת המצטרך את הפרי עץ הדר, והנה תפלתו תעשה פירות, וזהו שרמז התנא באומרו לשון יחיד 'לאילן', להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצוה."

מה עומד מאחורי הטובות של הגויים...

למדנו בגמרא בדף היומי (דף ל"ט): "ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, למה נמשלו מצריים כמרור, לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה".

בשנת תרפ"ה עמד הליחחק בליטא חוק המנוחה. מעתה יקבע יום ראשון בשבוע כיום שבתון כללי לכל אזרחי המדינה. הסבירו לאזרחים שהכל רק בשביל להיטיב עם האוכלוסייה. אולם מה באמת זממו השלטונות? התכנית שלהם היתה לאלץ את כל היהודים לסגור את העסקים ביום ראשון, ולפתוח לא עלינו את העסקים בשבת קודש רח"ל. החשבון שלהם היה פשוט מאוד. חלושי האופי לא יוכלו לעמוד בנסיון לסגור את הביזנס למשך יומיים בשבוע, וממילא יאלצו לפתוח בשבת רח"ל. ואילו היהודים הדבקים מאוד בדת, אכן יסגרו את העסקים ליומיים, וממילא תתמעט הפרנסה שלהם...

עמד מרן הפונוביז'ער רב ונשא דברים חוצבי להבות אש בעצרת מחאה. וכך הוא אמר: צריכים לבדוק היטב מה עומד מאחורי הטובות שהגויים האלה עושים לנו. במצרים הם חוקקו חוק שכביכול היה לטובת המדינה, בפה רך, אך למעשה הכל היה נגד היהודים.

דוגמה נוספת הביא הפונוביז'ער רב. כשהוציאו להורג את רבי שמעאל כהן גדול מעשרה הרוגי מלכות, עברה בת הקיסר והתפעלה מיופיו, וביקשה מאביה להשאיר אותו בחיים. הקיסר סירב לבקשתה, ואמר שמוכרחים להרוג אותו. הביעה הבת משאלה אחרת, שיפשיטו את עורו מעל פניו, כדי שהיא תוכל ליהנות מיופיו... זה מה שהפסוק במשלי אומר: "חוסד לאומים חטאת".

יש לציין לזה גם את הגמרא בעבודה זרה (דף מ"ח): "שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול". נראה על פניו שהרומאים מעריכים את התורה... אך מה כתוב אחרי זה? "ובחזרתן מצאוהו לרבי תנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו, הביאוהו וכרכוהו בספר תורה, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחוהו על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהרה". זה היחס שלהם לתורה ולומדיה!

איך לקיים מצות הכנסת אורחים בהידור

למדנו בגמרא בדף היומי (דף מ"ו): "הואיל ומקלעי ליה אורחים וחזי ליה..."

הרבי הקדוש צדיק יסוד עולם מרן רבי יחזקאל מקוזמיר זצוק"ל אמר רמז בלשון הגמרא הנ"ל "הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה" - אדם המכניס אורחים ומאכיל רעבים

התורה הקדושה ואומרת בפרשת ויחי (ו, כ): "ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב".

חשבתי בחמלתי ה' עלי ובסיעתא דשמיא שהקב"ה מדבר כאן אל כל יהודי ויהודי. 'ואתם חשבתם עלי רעה', לפעמים יהודי עובר לא עלינו צער, הוא עובר לא עלינו קושי מסוים, והוא מתחיל לחשוב רעה, למה מגיעה לי הרעה הזו? אבל באמת הרע הזה הוא טוב. לפעמים אנחנו רואים את זה בעיניים הברשיות שלנו, ולפעמים לא, אבל תמיד תמיד זה טוב, "מאתו לא תצא הרעות". אומר לנו רבנו של עולם "ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה".

לדוגמא, אדם רץ לאוטובוס בכל הכוח, ומיד כשהוא מגיע לתחנה נועל הנהג את הדלת ונוסע. הוא הפסיד את האוטובוס ברגע האחרון. הוא מתחיל לחשוב, כמה אני ממהר, עכשיו הפסדתי, למה עשה לי את זה הקב"ה וכו'. דקה אחרי זה הוא מוצא שטר של מאתיים שקל. ופתאום הוא כבר מודה לבורא עולם שהפסיד את האוטובוס...

וכך הוא הענין עם כל מיני קשיים בחיים. אדם מקבל מכתב פיטורין מהעבודה, הוא חש שהעולם חרב עליו. אברך צדיק יושב ויגע בתורה ככולל, וביום בהיר מודיע ראש הכולל שהוא חייב לסגור את הכולל מחוסר תקציב. "ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה". תזכור שהכל לטובה. אלא שאנו מתפללים שתמיד יהיה הטוב הנגלה והנראה, "הראנו ה' חסדך", שנראה את החסדים של בורא עולם בעיניים הברשיות שלנו.

מצאתי בשב"ק את הראש ישיבה החשוב המרביץ תורה לעדרים הרב כתריאל כהן שליט"א, ואמרתי לו את הוורט. אז הוא הוסיף לי, שהפסוק משתמש כאן במילה אלקים המורה כידוע על מדת הדין. גם אם אדם חושב שהקב"ה נהג עמו במידת הדין, קרה לו משהו רע, "חשבה לטובה", הדין נהפך לרחמים ולחסדים נגלים.

אליבא דהלכתא - שאלות בהלכה בסוגיות הדף היומי

שאלה. השבוע נלמד בדף היומי (דף ס"ד ע"ב) שאגריפס המלך ביקש לספור את ישראל, וציונה לכהן גדול ליטול כוליא מכל קרבן פסח, ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות כפליים כיוצאי מצרים. ורצינו לשאול האם מותר לספור אנשים במספר, כגון נהג הסעות שרוצה לדעת כמה אנשים נמצאים בטנדר וכדומה? ואם הנהג סופר והוא לא מתחשב בדעת האנשים, האם זה חלילה סכנה עבורם? והאם יש להם איזה עצה לזה? בנוסף, מה הדין בספירה לצורך מצווה כגון לדעת אם יש מנין לתפילה?

תשובה שהתקבלה מאת הרב הגאון רבי גדליהו הוויגסברג שליט"א, רב בית המדרש 'שונה הלכות', נכדו ויד ימינו של רבן של ישראל מן שר התורה שליט"א

כבוד המזכה הרבים הגאון שליט"א, עורך העלון הנפלא 'מתיקות הדף היומי' [שזוכה אני בס"ד לראות כל שבוע איך רבינו שר התורה הגרמ"ק שליט"א מתענג בעלון זה].

נושא זה של שאלתכם ראוי להרחבה רבה ואין כאן המקום להאריך כל הצורך. ובתמצית הדברים מבואר בפוסקים בענין האיסור לספור יהודים, וישנם כמה וכמה חילוקים בדבר:

א' הדרגה הכי חמורה לספור את כל עם ישראל.

ב' אם סופרים רק קבוצה מסוימת זה קל יותר, ועדיין יש איסור בדבר. אמנם בסופר מקצת אנשים אם זה לצורך, קל יותר. ואין ברור מספיק בפוסקים מה ההגדרה שנחשב ספירה לצורך.

גם במקרה הזה שהתירו משום צורך, לא התירו לספור אנשים ישירות, אלא על ידי דבר אחר בלבד. לדוגמא: במקרה של שאלתכם בנהג אוטובוס שצריך לספור את האנשים ברכב, שלכאורה זה נחשב לצורך, שהרי אינו סופר סתם, יהיה מותר לו לספור, אבל רק על ידי דבר אחר.

אלא דיש לברר מה נקרא דבר אחר. ונראה שזה תלוי במחלוקת הפוסקים מה סיבת ההיתר בספירה על ידי דבר אחר, יש סוברים שהטעם הוא כמו במחצית השקל שאין זה ספירה גמורה, והטעם שמה משהו לא נתן, ויש לדון לפי זה איזה ספירה תהיה דומה לכך. דעת האבני נזר שספירה על ידי דבר אחר, ההגדרה היא לא לספור בני אדם. ולשיטתו אפשר לספור על ידי כובעים או כיפות.

עצות נוספות מצאנו: **א'** אפשר לספור במחשבה. **ב'** בתשובות הגאונים מוזכר שניתן לספור על ידי אמירת פסוק, על ידי שהנמנים יאמרו כל אחד מילה מהפסוק.

ויש להסתפק האם מותר לספור שניים שניים? וכן האם מותר לספור מתיים?

באשר לשאלה באם סופרים באיסור, האם גורמים קללה למננים? התשובה היא: כן! זה גורם קטרוג ומגיפה, וצריכים להתפלל לה' שלא ינזקו מזה, והראיה מדוד המלך, וממה שכתבה התורה בפרשת כי תשא 'לא יהיה בהם נגף'. וכן בספר אורחות רבינו (חלק ג' עמוד צ"א) מסופר שלאחר שהיה המיפקד הארצי נרצחו עשרים ושש יהודים בשדה התעופה לוד ונפצעו שבעים ושמונה, ואמר על כך מרן הסטייפלר זצ"ל שזוהי המגיפה וזה העונש על המיפקד שהסתים באותו יום.

כשסופרים לצורך מנין, יש שהתירו על ידי אמירת פסוק 'הושיעה את עמך', אלא שקצת צ"ב, כיון שהמקור בפוסקים על אמירת 'הושיעה את עמך' איירי שהנספרים אומרים אותו ולא הסופר, א"כ אולי עדיף לספור במחשבה.

יש לדון האם אפשר לספור אנשים שלא בפניהם.

לסיכום: **א'** אסור לספור אנשים מישראל אף לדבר מצוה והוא איסור מדאורייתא. **ב'** מותר לספור לצורך, בתנאי שלא יספרו את האנשים ממש אלא על ידי דבר אחר. יש לדון מהו גדר דבר אחר. **ג'** מותר לספור על ידי מחשבה.

מאוצרות הפרשה

ושמרתם את המצות (יב, יז). ובמכילתא: "רבי יאשיה אומר, אל תקרא כן, אלא ושמרתם את המצות; כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה, אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד".

פעם הגיע עובר אורח אל הרה"ק רבי דוד לעלובר ז"ע, אך לרבי דוד לא היה במה להשקיע את רעבונו לרוב עניו. ביתו היה ריק מכל, ולא היה בידו שום דבר מאכל לכבד בו את האורח. באמצע חיפושיו מצא רבי דוד בארון למעלה, מוחבא הקמח שמורה המיועד למצות של פסח. רבי דוד לא היסס לרגע, הוא הוציא את הקמח השמור, ומיד הכין בו תבשיל עבור האורח הרעב. לאחר מכן הסביר הרה"ק מלעלוב את מעשהו כך: בפסוק 'ושמרתם את המצות' דרשו חז"ל מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ולכאורה יש להבין למה רמזה לנו זאת התורה דווקא בפסוק זה המדבר מענין המצות של פסח? אלא רצתה התורה לומר לנו שאף כשאתה שומר על המצות, יש לך קמח שמורה ואתה שומר עליו מכל משמר, עדיין מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, למשל אם הגיע אורח ואין לו מה לאכול, אל תחמיצנה, אלא הוצא את הקמח וקיים את המצוה המוטלת עליך עכשיו...

נקודה למחשבה:

ארבעה ראשי שנים הם... בחמישה עשר בשבט ראש השנה לאילנות. הרה"ק הרבי רבי זושא ז"ע היה אומר, שבכל הארבעה ראשי שנים יש התעוררות לכל יהודי, וההבדל הוא רק שבראש השנה של תשרי נמשכת ההתעוררות שני ימים שלימים, ובשאר ראשי השנים ההתעוררות היא רק לרגע וצריך אדם לכוון את הרגע של ההתעוררות, וכמה גדול הוא רגע זה של ההתעוררות.

מקולמוסם של הקוראים

מכתב מאת הרה"ג מזכה הרבים ספרא רבא הרה"ח רבי יאיר ווינשטוק שליט"א שכיבד אותנו בספור שלא פורסם מעולם על הרבי הקדוש מן הברכת משה מלעלוב זצוק"ל

שלא לבזבז רגע, עמד שם ליד סטנדר ולמד בעמידה מתוך גמרא גדולה בריכוז עמוק, כשמתות בחורי ישיבה נרגשים מקיפים אותו מכל עבר וסופגים ממנו מה היא אהבת תורה ושקידה בתורה בכל רגע ורגע.

ויהא רעווא שיתבדרון מיליך בבי מדרשא ותמיד תוכל להנחיל לאלפי רבבות ישראל את מתיקות ונעימות התורה כדרך לזכות את הרבים בלב טוב ומיטיב, במתק שפתותיך ובנועם דבריך המחבבים ומאהיבים את לימוד התורה על כל מי ששומע את שיעוריך, ואפילו אם שמע רגע מיד נמשך לבו לשמוע עוד ועוד, עד לתום השיעור המתוק מדבש.

מאת ידידך המוקיר והמערך עד מאוד, **יאיר ווינשטוק**

לכבוד הרב הגאון מזכה הרבים בשיעוריו הנפלאים בשיעור הדף היומי מזה רבות בשנים **רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א**

נהניתי עד מאוד לקרוא את העלון המתוק מדבש 'מתיקות הדף היומי', ובמיוחד את הסיפורים על מורי ורבי כ"ק מרן אדמו"ר ה"ברכת משה" מלעלוב ז"ע. הרבי ז"ע אהב את הגמרא אהבת נפש, וחכרני מחזה נדיר כיצד בעת הלוויית הגאון רבי משה חרוני זצ"ל, ט' בתמוז תשל"ה, בעת ההספדים בשמש הקופחת ובחום הלוהט, נכנס הרבי החלוש להיכל ישיבת חברון המוצל הקרי, וכדי